
Martti Simojoki – Primus inter pares

Pekka Niiranen: Martti Simojoki. Kirkon ääni. Kirjapaja 2008, 539 s.

■ Turussa sijaitsevalla Suomen arkkipiispanistuimella on istunut legendaarisesta Henri-kistä viran nykyiseen haltijaan Jukka Paarmaan 53 piispaa. Kekkosen kirkkosuhteilla vuonna 2000 väitellyt Pekka Niiranen käsittelee tuoreessa teoksessaan Turun piispantalon yhtä merkittävintä asukasta Martti Simojokea (1908–99), Mikkelin (1951–59), Helsingin (1959–64) ja lopulta Turun

(1964–78) piispana toiminutta Simojokea voi perustellusti pitää 1900-luvun merkittävimpänä suomalaisena kirkollisena vaikuttajana. Niirasen teos on tutkimus Simojoesta kolmen hiippakunnan piispana, ei biografia, sillä teos alkaa vuodesta 1951, jolloin Simojoesta tulee Mikkelin piispa. Tämän johdosta perinpohjainen vastaus siihen, miksi Simojoesta tuli oman aikansa kirkollinen johtotähti – sanan varsinaisessa merkityksessä *Primus inter pares* – jää avoimeksi.

Martti Simojoki oli monessa mukana, niinpä teosta lukiessa suorastaan ihmettelee, miten yksi ihminen on ehtinyt tehdä kaiken tämän. Lähdeaineistosta ei siis ole ollut puutetta. Niiranen on perehtynyt hyvin Oulun maakunta-arkistossa olevaan Simojoen kokoelmaan. Eräin paikoin tutkijalta olisi tosin kaivannut suurempaa harkintaa sen suhteen, mikä lähteiden paljoudesta on relevanttia, mikä ei. Kirjeitä ja Simojoen kirjoituksia referoidaan paikoin pitkästi, kun olennaisen olisi voinut tiivistää muutamalla sanalla.

Teos on sujuvasti kirjoitettu. Tosin välistä pohtii, kuinka hyvin raflaava kieli, kuten esimerkiksi ”lopullinen selätys” puolustaa paikkaansa, jos puhutaan piispainkokouksen tekemästä päätöksestä rakentaa Lontooseen uusi merimieskirkko. Hyvään tietokirjaan sopii tietty annos huumoria. Niirasen teoksesta sitä mukavasti löytyykin. Tosin lukiessa välillä tuntuu, että ainut tavoite on saada piispa huvittavaan valoon listaamalla moralisointita vaikuttavia Simojoen sanomisia tanssimisesta, alkoholin-

käytöstä ja pornografiasta esimerkiksi 1950-luvun piispan-tarkastuksilta. Se, mikä nykypäivänä saattaa vaikuttaa huvittavalta, oli osa yleistä ajankuvaa sodanjälkeisessä Suomessa. Martti Simojoki ei käyttäytynyt tässä suhteessa mitenkään muista kirkollisista tai yhteiskunnallisista vaikuttajista poikkeavalla tavalla; aika oli eri.

Tutkimuksen suuri vahvuus on, että se perustuu kattaviin arkistolähteisiin. Sen sijaan monien Simojoen lähipiiriin kuuluneiden – edelleen elossa olevien – henkilöiden haastatteleminen olisi voinut huomattavasti elävöittää kuvaa Martti Simojoesta. Vastaus siihen, millainen Martti Simojoki oli luonteeltaan, jää pitkälti avoimeksi. Martti Simojoki oli Mikko Juvan ohella oman aikakautensa merkittävä suomalainen ekumeeninen vaikuttaja. Tämän johdosta ulkomaalaisten arkistolähteiden käyttö olisi ollut tutkimukselle suureksi hyödyksi. Simojoen keskeinen rooli Luterilaisessa maailmanliitossa käy kyllä paikoin tutkimuksesta ilmi, mutta jää kuitenkin astetta liian pienelle volyymille muihin käsiteltyihin asioihin nähden.

Turun arkkipiispakautta käsittelevä osa on ehdottomasti teoksen kolmesta pääluvusta paras. Relevanttia lähdeaineistoa on selvästi ollut riittämiin. Esimerkiksi Hannu Salaman *Jubannustanssit* -teoksesta alkanut Salamasodan nimellä tunnettu kohu ja saarnasensuurikiistaa, jossa Yleisradio pyrki saamaan radion ja television hartausohjelmat ennakkotarkastuksen alaiseksi, on selvitetty perusteellisesti.

Teoksen ehkä eniten yleistä mielenkiintoa herättävä osa käsittelee vuonna 1970 alkaneita Suomen luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon välisiä oppikeskusteluja. Niiranen on löytänyt teokseensa aiemmin tuntemattoman arkistolähteen, joka osoittaa, että aloite oli toisin kuin muistitiedon pohjalta on väitetty, venäläisten. Niirasen teoksesta ilmenee, kuinka suurta osaa rauhankysymys näytteli suomalaisvenäläisessä teologisessa dialogissa.

Martti Simojoen nimitti ensimmäiseen piispanvirkaan presidentti J. K. Paasikivi. Suurimman osan Simojoen piispuusajasta elettiin Urho Kekkonen Suomessa. Tämän johdosta on luonnollista, että arkkipiispa ja tasavallan presidentti kohtasivat eri yhteyksissä toisensa. Kekkos-tutkijana Niiranen pyrkii kuitenkin näkemään paralleelia Simojoen ja Kekkonen välillä paikoin myös siellä, missä sitä ei aina ole. Arkkipiispana Simojoki oli oman näkemykseni mukaan edeltäjänsä Ilmari Salomieheen verrattuna tasavallan presidentistä selkeästi erillinen yhteiskunnallinen toimija.

Kokonaisuutena Pekka Niirasen teos on lukemisen arvoisen kirkkohistorian perusteos Martti Simojoesta, joka oli arkkipiispana todellinen *primus inter pares*, ensimmäinen vertaistensa joukossa.

Ville Jalovaara